

Козак І. В.

*аспірант кафедри фінансів імені С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету
м. Тернопіль, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-290-9-42>

ЕЛЕКТРОННА МИТНИЦЯ ЯК ПРІОРИТЕТНА ДОМІНАНТА РОЗВИТКУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Новітні підходи до модернізації функціоналу Державної митної служби України необхідні для координування напрямів розвитку всіх структурних підрозділів митних органів, які мають базуватися на інформаційних технологіях і більшою мірою відповідати принципам діяльності й механізмам реалізації митних служб провідних країн світу. Такий контекст є важливим для втілення в український прагматизм міжнародних стандартів якості, які є загальним еталоном для створення й оцінки параметрів якості виконання митної справи.

Беззаперечно, створення й наповнення «Електронної митниці» як багатофункціональної системи – значний внесок в ефективність діяльності митних інституцій в Україні. Однак через недостатнє фінансове забезпечення нововведень з боку держави та суб'єктів господарювання, цей проект досі функціонує не зовсім досконало.

Наголосимо, що розбудова митної служби в світовій практиці йде в напрямку створення електронної митниці з майбутнім переходом до цифрової. Зусилля митних служб повинні бути спрямовані на впровадження системи надання електронних послуг всім учасникам як населенню, так і суб'єктам ЗЕД. Головне завдання, що стоїть перед митною службою, спрямоване на скорочення матеріальних витрат та часу при реалізації замовниками митних послуг. Таким чином, на сьогоднішній день домінантою в міжнародній стратегії перетворення митних систем виступає прагнення до розуміння митної служби як сервісної служби (тобто надає державні послуги), від якості функціонування якої залежать умови і можливості розвитку всієї зовнішньої торгівлі країни [1].

Всесвітня митна організація активно допомагає країнам імплементувати передові ІТ. Зокрема, розроблено та впроваджено програму для посилення можливостей митних органів з збору даних і

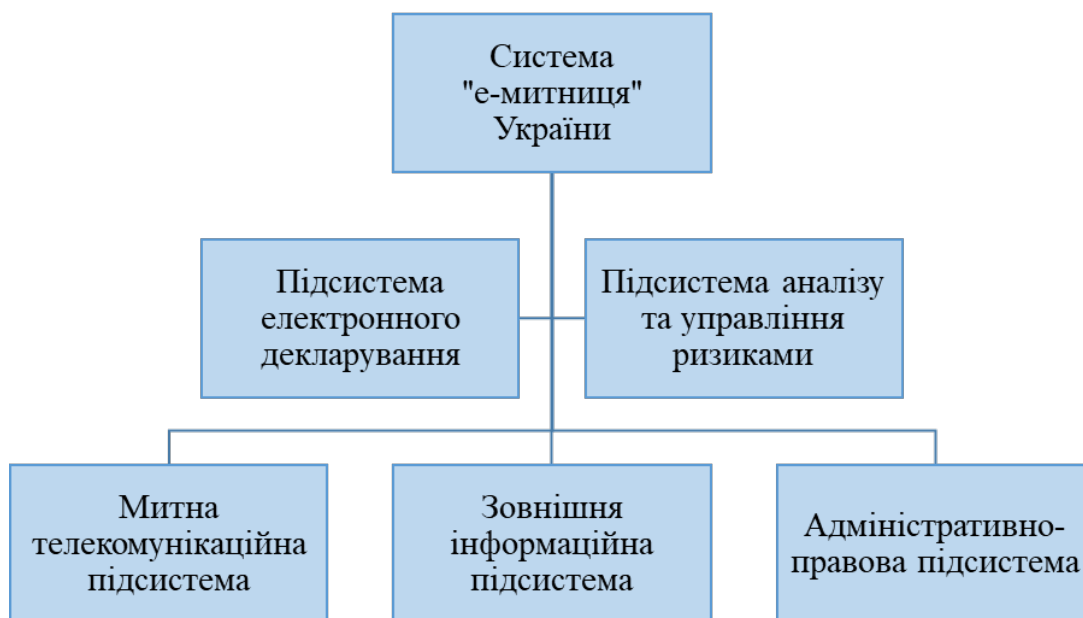
аналізу ризиків. Однією з них виступає nCEN (управління інформацією), яка дає можливість митним структурам ефективно акумулювати, зберігати, аналізувати і поширювати дані контролюючих органів в сфері оподаткування та митної справи на національному рівні з додатковою можливістю обміну цією інформацією на регіональному та міжнародному рівнях. Активна участь всіх країн в nCEN дозволить митним службам у всьому світі фіксувати кожну дію, пов'язану з незаконною торгівлею, незаконним обігом наркотиків, контрабандою тютюну або незаконною торгівлею контрафактними товарами, підробленими ліками, забороненими хімічними речовинами, викраденими артефактами, товарами, що завдають шкоди навколишньому середовищу [2, с. 129].

Незважаючи на ризиковість митного простору України, зокрема через запровадження воєнного стану, діяльність митних органів націлена на одночасне забезпечення контрольної та правоохоронної діяльності, сприяння всім учасникам зовнішньоторговельної діяльності, спрощення та прискорення процесу надання митних послуг. Митна служба повинна мати такий набір інструментів та механізмів, який дозволив би змінювати акценти в діяльності митних органів в залежності від тих доручень, які ставить керівництво країни, в залежності від мінливої зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури розвитку держави та інших факторів.

Слід зазначити, що архітектоніка електронної митниці забезпечує централізований моніторинг і управління центральною та резервною базами даних ДМС України, вузлами зв'язку, серверами, робочими станціями, програмно-технічними комплексами, телекомунікаційним обладнанням, а також взаємодію із зовнішніми системами. Функціонально система «е-митниця» компонується за рахунок окремих підсистем, які працюють та взаємодіють на різних рівнях (рис. 1).

Головною та найрозвиненішою на сьогодні є підсистема електронного декларування та електронного документообігу – сукупність програмно-апаратних засобів та інформаційно-телекомунікаційних комплексів, що забезпечують взаємодію підсистем декларанта (брокера) і митного органу, а також співробітників різних митних органів під час виконання процедур митного контролю та митного оформлення вантажів. Підсистема аналізу ризиків й управління ними охоплює комплекс програмних засобів, які дають можливість в автоматичному режимі аналізувати інформацію, що надходить в електронній копії єдиного адміністративного документа. Це, своєю чергою, допомагає

підвищити ефективність митного контролю й одночасно реалізувати принцип вибірковості у цій сфері. Адміністративно-правова підсистема забезпечує управління митними органами на всіх рівнях реалізації, контроль і дотримання законності під час автоматизованого митного оформлення. Зовнішня інформаційна підсистема бере участь в обміні необхідною інформацією з іншими організаціями України, іноземними державами й міждержавними організаціями, установлює необхідний рівень повноважень доступу і підтримує його. Митна телекомунікаційна підсистема також є базовою транспортною системою, контролює маршрутизацію і роботу запитів (отримання повідомлень у глобальній мережі в on-line режимі та передачу повідомлень в off-line режимі електронної пошти) [3].

Рис. 1. Функціональна структура системи “е-митниця”

Джерело: [2]

Поряд з цим, акцентуємо увагу, що «смайт-митниця» передбачає побудову митниці, яка застосовує усі інноваційні методи та технології, постійно оновлюється та вдосконалюється. Функціонал поєднує в собі всі інноваційні процеси, які вже функціонують на митницях та які ще планується запровадити. Це процес постійного інноваційного вдосконалення процедур митного оформлення та митного контролю. В основу концепції нової митниці покладено застосування інноваційних технологій, що перетворюють митне адміністрування на швидкий і високотехнологічний процес. «Смайт-митниця» використовуватиме

інтелектуальну систему ризиків, єдиний портал надання дозвільних документів (надаватиметься 31 дозвільний документ), електронне декларування, здійснюватиме управління та контроль над всіма ланцюгами поставок, постмитний контроль та постаудит, застосуватиме високотехнологічні технічні засоби митного контролю. Вона здійснюватиме обмін попередньою інформацією з авіалініями, морськими лінійними агентами, Укрзалізницею, адміністрацією Державної прикордонної служби, NCTS – TIRepd. Так, надаватиметься інформація щодо реєстру номера транспортного засобу, назви товару та ваги [4].

Таким чином, в сучасних умовах запровадження нових та удосконалення існуючих інформаційних технологій за допомогою системи «е-митниця» є пріоритетним напрямком розвитку митної справи в Україні. Однак інноваційні технології в митному просторі не повинні руйнувати людський фактор, необхідний для прогресивної взаємодії між митними інституціями та секторами зовнішньої та національної економіки. Вони повинні бути спрямовані на підвищення ефективності, на спрощення процедур торгівлі, оптимальне використання ресурсів, а також формування безпечного ланцюжка поставок.

Література:

1. Мацедонська Н. В., Коаленко В. В., Штефан Л. Б. Модернізація митної діяльності з використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/426>.
2. Лемеха Р. Автоматизація та інформатизація митних процедур як пріоритетні напрями вдосконалення адміністрування митних режимів в Україні. *Підприємництво. Господарство. Право*. 2020. № 11. С. 126–133.
3. Наказ ДМСУ від 04.11.10 № 1341 «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України». URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitneoformlennya/subektamzed/elektroonnamitnitsya/62603.html>.
4. Разумей М. М. Особливості застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, основною метою якої є забезпечення вибірковості митного контролю. URL: <http://chp.com.ua/all-news/item/60270-osoblivosti-zastosuvannya-avtomatizovanojisistemi-analizu-ta-upravlinnya-rizikami-osnovnoyu-metoyu-yakoji-e-zabezpechennya-vibirkovostimitnogo-kontrolyu>.